

07.04.2010

Ympäristöministeriö

Viite Lausuntopyyntönnä 03.03.2010, Dnro YM012:00/2007

**LAUSUNTO HAJAJÄTEVESITYÖRYHMÄN LOPPURAPORTISTA JA
LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TALOUSJÄTEVESIEN
KÄSITTELYVAATIMUSTEN TOIMEENPANOSTA VUOSINA 2010-2017**

Ympäristöministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa ympäristöministeriön asettaman hajajätevesityöryhmän loppuraporttiin (YM raportteja 4/2010), selvitysmies Lauri Tarastin luovuttamaan Hajajätevesiselvitys-raporttiin (YM raportteja 25/2009) sekä ympäristöministeriön valmistelemaan ehdotukseen valtioneuvoston asetukseksi talousjätevesien käsittelyvaatimusten toimeenpanosta vuosina 2010 – 2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tutustunut asiakirjoihin ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Asetuksessa ehdotetaan, että eräiden kiinteistöjen käyttökuntoisille jätevesijärjestelmille myönnettäisiin lykkäystä niiden saattamiseksi ns. hajajätevesiasetuksen (Valtioneuvoston asetus 542/2003 talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla) vaatimusten mukaisiksi. Lykkäys myönnettäisiin, jos kiinteistön haltija ja muut kiinteistöllä vakituisesti asuvat olisivat täyttäneet 70 vuotta viimeistään 31.12.2013 tai jos kiinteistö sijaitisi alueella, joka on vesihuoltolain mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa viimeistään 31.12.2012 esitetty ulotettavaksi viemäriverkoston piiriin 31.12.2017 mennessä.

Asetuksen perusteluissa tai hajajätevesiasetuksessa ei määritellä, mitä ”käyttökuntoiselta jätevesiratkaisulta” vaaditaan, eikä esitetä sitä, kuinka paljon on vakinaisia asuinkiinteistöjä, joilla ei vielä ole mitään tai edes osittain hyväksyttyjä jätevesiratkaisuja.

Käsillä olevassa esityksessä todetaan, että kuusi vuotta voimassa olleen hajajätevesiasetuksen mukainen uudistusohjelma on edennyt hitaasti. Näyttää siltä, että kolmen vuoden lisälykkäysaikaanakaan muutosta ei saada aikaan helposti. Toisaalta näin mittava jätevesilaitteistojen ja niiden oheismateriaalien kysyntä todennäköisesti ylikuumentaa ao. markkinat ja voi nostaa rakennustarvikkeiden voimakkaasti. Työvoiman riittävyys ja kustannuskehitys tulisi arvioida erikseen.

Julkisen vallan ei tulisi saattaa ketään tilanteeseen, josta hän ei kohtuudella omin voimavaroin selviä. Vallitsevan taloustaantumien oloissa voi olettaa, että kiinteistönomistajien taloudelliset mahdollisuudet vaadittuihin uudistuksiin ovat edellisvuosia heikommat. Siksi tulisi varautua määrällisesti esitettyä mit-



tavampiin lykkäyksiin ja myöhennyksiin, jotka tulisi kohdentaa etenkin pien-kiinteistöissä asuville vähätuloisille eläkeläisille, pienituloisille ja vähävaraisille.

Muutosehdotusten terveysvaikutukset

Terveysuojelulain (763/2003) 22 § mukaan jäteveden johtaminen ja puhdistus on tehtävä siten, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa. Myös viemäri siihen liittyvine puhdistus- ja muine laitteineen on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettava siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa.

Terveysuojelulain 22 §:ssä säädetyt vaatimukset on otettu huomioon asetusehdotusta valmisteltaessa. Ei ole todennäköistä, että asetuksen toimeenpanosta aiheutuisi terveyshaittaa.

Asetusluonnoksesta on poistettu selvitysmiehen ehdottama viittaus ympäristönsuojelulain (86/2000) pykäliin 7 (maaperän pilaamiskielto) ja 8 (pohjaveden pilaamiskielto). Viittaus lakiin asetuksessa on turha, mutta asetuksen toimeenpanon neuvonnassa ja ohjauksessa tulisi tuoda selkeästi ilmi, että maaperän ja pohjaveden pilaamiskiellot ovat aina voimassa.

Muutosehdotusten sosiaalipoliittiset vaikutukset

Vuonna 2002 keskimääräiset kiinteistökohtaiset lisäinvestoinnit jätevesijärjestelmien saattamiseksi hajajätevesiasetuksen mukaisiksi arvioitiin runsaaksi 3 000 euroksi. Selvitysmiehen raportin mukaan kustannukset ovat todellisuudessa olleet vieläkin suuremmat. Asumistilastoista tiedetään, että kaikkein heikokotasoisimmissa ja puutteellisimmin varustetuissa asunnoissa asuvat ikääntyneet, pienituloisimmat ja usein perheettömät. Asetuksen toimeenpanon sosiaalisten seurausten arviointiin olisi tullut sisältyä arvio siitä, kykenevätkö näiden kiinteistöjen haltijat suoriutumaan asetetusta velvoitteesta ja millaiset seuraukset toteuttamattomuudesta on.

STM esittää, että iän lisäksi asetuksen 2 §:ssä mainittaisiin lykkäysperusteena sosiaalinen suorituseste, kuten pitkäaikainen työttömyys, pitkäaikainen sairaus tai pitkäaikainen tai toistuva toimeentulotukiasiakkuus. STM katsoo, että lykkäystä tulisi voida myöntää sen hakuajankohdasta riippuen liukuvasti viideksi vuodeksi ja myös toistamiseen viidelle vuodelle, jos kiinteistönhaltija on yli 70-vuotias tai hänellä on sosiaalinen suorituseste.

Asetusluonnoksessa esitettyyn korkeaan ikään ei välttämättä liity pienituloisuutta tai vähävaraisuutta, mutta em. suoritusesteisiin ne liittyvät yleisesti. Eri-laiset pitkäaikaissairaudet ja vammaisuus (esimerkiksi vammaisuuksista annetun lain (570/2007) mukaisen vammaistuen saajat) estävät usein kiinteistönhaltijaa sijoittamasta omaa työpanosta uudistukseen, jonka hinta näin vielä nousee. Vanhuuseläkeläisten ohella on huomioitava varhaiseläkeläiset. Myös syvä velkaantuneisuus olisi katsottava vastaavaksi suoritusesteeksi.

Lykkäysmahdollisuutta tulisi tällä tavoin lähentää hajajätevesiasetuksen tarjoamaan myöhennysmahdollisuuteen. Voimassa olevan hajajätevesiasetuksen



12.4 § antaa mahdollisuuden myöhentää jätevesijärjestelmän parantamista vuoden 2017 loppuun saakka, jos – sen lisäksi, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on pidettävä vähäisenä – käsittelyvaatimusten noudattamiseksi tarvittavat toimet ovat esimerkiksi kalleuden vuoksi kiinteistönhaltijalle kohtuuttomia. Viranomaisen harkitessa asiaa on selvitysmies Tarastin mukaan *”itsestään selvää, että 1) toimeentulotukea saavat tai sellaisen varaan joutumassa olevat kuuluvat pidennysoikeuden omaaviin (...).”* (s. 36)

Kohtuutonta olisi Tarastin mukaan myös jos kiinteistönhaltija joutuisi muussa tapauksessa muuttamaan kiinteistöltä tai ottamaan pitkäaikaista velkaa kustannuksiin. Kohtuuttomuutta tulisi Tarastin mukaan arvioida asuntojen korjausavustuksia koskevan normituksen mukaan (mm. tulorajat).

Tiedottaminen ja neuvonnan varmistaminen

Selvitysmiehen ehdottama viranomaisten (ympäristöministeriö, ELY-keskukset ja kunnat) neuvontavelvollisuus on poistettu asetusehdotuksesta. Sen sijasta ympäristöministeriössä on käynnistetty toimet lisätä valtion talousarviossa ympäristönsuojelun edistämisen määrärahoja neuvonnan ja tiedottamisen parantamiseksi.

Kuusi vuotta voimassa olleen hajajätevesiasetuksen tarkoittamista 225 000–333 000 kiinteistöstä vasta 10–15 % on tehostanut jätevesien käsittelyä edellytetyllä tavalla. Vaikka hajajätevesiasetus on yleisesti tiedossa, johtuvat sen toimeenpanon suurimmat ongelmat kiinteistönomistajien epätietoisuudesta siitä, millä kiinteistöillä tehostamista tarvitaan ja miten se teknisesti toteutettaisiin.

STM pitää tärkeänä sen varmistamista, että hajajätevesiasetuksen toimeenpanosta tiedotetaan riittävästi ja selkeästi. Mikäli tiedotukseen ja neuvontaan ohjattava rahoitus jää pelkästään valtion talousarvioneuvotteluiden varaan, neuvonnan riittävyys saattaa vaarantua. STM esittää, että tarvittava määräraha ei vähennä valtion myöntämiä asuntojen korjaus- energia- ja terveyshaittaavustuksia, vaan neuvontaan osoitetaan erillinen lisämääräraha.

Annettavaan asetukseen liittyvä tiedotus ja neuvonta tulisi kohdistaa etenkin sosiaalipoliittisten vaikutusten arviointi -kappaleessa todettuihin erityisryhmiin. Tiedotteissa (selkokieli) ja selvitysmiehen esittämässä asiakaskohtaisessa neuvonnassa tulisi pitää selkeästi esillä ympäristönsuojelulain 18.2 §, jonka mukaan kunta voi hakemuksesta myöntää kiinteistökohtaisen poikkeuksen enintään 5 vuodeksi kerrallaan, jos esitetyt toimet ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat ja ympäristökuormitus jää vähäiseksi. Neuvonnan tulisi kattaa apu parantamistoimien myöhentämiseen (hajajätevesiasetuksen 12.4 §) sekä kiinteistökohtaisen lykkäyksen hakemiseen (käsillä olevan asetuksen 2 §).

Ilmoitusvelvollisuus

Asetusehdotuksen 3 § mukaan kiinteistön haltijan olisi ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 31.12.2013 mennessä, jos kiinteistöllä lykätään jätevesijärjestelmien parantamistoimia. Hajajätevesiasetuksen 12.4 § mukaan myös parantamistoimien myöhentämisestä tulisi ilmoittaa.



Koska sekä hajajätevesiasetus että käsillä oleva asetusehdotus kohdistuvat etenkin iäkkäisiin henkilöihin ja STM:n edellä esittämän mukaisesti muihin erityisryhmiin, joiden toimintaedellytykset voivat olla heikentyneet, olisi ilmoitusmenettely tehtävä mahdollisimman helpoksi ja yksinkertaiseksi. Koska tästä huolimatta ilmoitus jää todennäköisesti monelta kiinteistön haltijalta tekemättä, eikä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisellakaan liene aikaa tarkistaa ilmoituksia, tulisi selvittää mahdollisuus poistaa ilmoitusvelvollisuus asetusehdotuksen 2.1 § 1-kohdan mukaiseen lykkäykseen oikeutettujen henkilöiden osalta (kiinteistöllä vakituisesti asuvat yli 70-vuotiaat henkilöt), ja käyttää ilmoituksen sijasta väestö- ja kiinteistörekisterien tietoja. Lisäksi STM:n mielestä asetusehdotuksen 2.1 § 2-kohdan mukaiseen lykkäykseen oikeutettuja kiinteistöjä (kiinteistö sijaitsee alueella, joka on vesihuoltolain mukaisessa kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa esitetty ulotettavaksi viemäriverkoston piiriin) koskeva ilmoitusvelvollisuus on turha, koska vesihuollon kehittämissuunnitelman sisältö on todennäköisesti kunnalla itsellään kiinteistön haltijaa paremmin tiedossa.

Osastopäällikkö


Aino-Inkeri Hansson

Neuvotteleva virkamies


Jarkko Rapala

TIEDOKSI

Peruspalveluministeri Paula Risikko
Valtiosihteeri Vesa Rantahalvari
Erityisavustaja Anna Manner-Raappana
Kansliapäällikkö Kari Välimäki

